

Psal. 13. In loco iuravit Domino, & uotum uouit Deo Iacob, his uerbis: Si ascendero in lectum strati mei, si deder o s o m u n u m o c u l i m e i s , & p a l p e b r i s m e i s d o r m i t a t i o n e m , & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob. Huius igitur tabernaculi causa dicebatur. Non tibi mebis a timore nocturno: & illud, Ipse liberabit te de laqueo uenatorum, & ab oratione turbulenta: & illud. Non accedent ad te mala, & flagellum non appropinquabit tabernaculo: & quaecumq; ad hominem magis spectantia de illo dicta sunt, sicut eriam illud, Angelis suis mandabit de te, ut custodiatur: & illud, in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Talia enim ad Deum dici nunquam conuenient: at uero ad tabernaculum eius, quod propter nos assumpit, quo tempore uerbum caro factum est, & habitauit in nobis, conuenient. Ceterum non ab remibi quidem uidebor facere, si quo exquisitus ac stabilis ea quæ dicta sunt, confirmetur, reliquorum quoq; interpretatio sententias editionesq; hoc loco posueri: quoniam unus Aquila hunc modum reddidit: Quoniam tu Domine spes mea, altissimum posuisti habitaculum tuum. Non traducenter ad te mala, & tacius non appropinquabit in protectione tua: quoniam angelis suis mandabit, ut custodiatur te in omnibus uisuis tuis. Sed Symmachus: Tu enim, inquit, Domine securitas mea, altissimam posuisti habitationem tuam. Non inualefecerat aduersum te malum, necq; tacius appropinquabit tentorio tuo: quoniam angelis suis mandabit de te, ut custodiatur te in omnibus uisuis. Igitur hinc ipsi autoribus, ad Dominum tanquam deo dicendum est illud: Angelis suis mandabit de te, ut custodiatur te in omnibus uisuis.

In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Quineriam diabolus in tentatione aduersus Saluatorem nostrum, eiusdem usus est uerbis, quando assumptum illum in sanctam ciuitatem constituit supra pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te ipsum hinc deorsum. Scriptum est enim, quod angelis suis mandabit de te, & in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ad quem dominus noster respondens, ait: Scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum. Præterea quoniam in tentatione cum seris, ut ipse Euangelista est autor, uerbat: cum quibus autem, non descripsum est palam: eam rem ipsius Psalmi uaticinum, dum genera ferarum commemorat, manifestus eloquitur, his uerbis: Super aspidem & basiliscum ascends, & concubabis leonem & draconem ubi aspidem & basiliscum, ipsum utiq; diabolum; & qui ipsum sequuntur principatus malorum, & potestates conculcaturum affirmat. Isauie qui similem ipsi uitutem nasci sunt, discipulis utiq; suis aucti apostolis, potestatem incedendi super serpentes & scorpiones donavit, non permittens eos tentari supradicata ferre posse: ad illum enim solum spectabant, priores in inequitate potestates, nec nō ipsum omnium principem feculicq; huius tyrannum, diuinam sua uirtute prostertere.

De Galilea gentium, in qua Saluator noster maximam suorum miraculorum partem edidit, & de Apostolorum ipsius uocatione.

Demonstratio VIII.

Esaie 9. Hoc primum bibe, cito fac regio Zabulon, terra Nephthalim, & reliqua maritimam incolentes, & trans lordanem Galilea gentium, populus ambustus, lansio tenebris, uide lucem magnam, habitantes in regione & umbra mortis, lux splendebit super uos. Plurimum populi quod deduxisti in letitia tua, & latetabunt coram te tanquam qui latentur in messe, & quemadmodum qui diuidunt spolia, quoniam auerteretur lugum quod super ipsis positum est,

et, & uirga quæ super collo ipsorum. Virgam enim repetentium dissipauit Dominus sicut in die apud Madiam: quoniam omnem uestem congregata dolo, & uelut mentum cum permutatione persoluent, & uolent, si faci fuerint igne combuti: quoniam puerulus natus est nobis, cuius principatus existit super humerum eius. Et uocabitur nomen eius magni consilij angelus, princeps pacis, ius & potentiam habens, Deus fortis, pater futuri seculi. Preter alia omnia completa sunt: etiam hanc in Salvatore ac Domino nostro leisu, qui Christus Dei est, quo tempore, ut diuinus Euangelista auctor est, audiens quod Ioannes tradidit esset, secessit in Galileam: relictus Nazareth, ueni Matth. 4. ens habitauit in Capernaum iuxta mare in finibus Zabulon, & Nephthalim, ut impletur quod dictum est per Esaiam prophetam dicentem: Terra Zabulon, & terra Nephthalim, uiam maris, trans lordanem Galilea gentium. Populus fedens in tenebris uidit lucem magnam, & habitantibus in regione & umbra mortis, lux orta est eis. Ex illo igitur coepit Iesus prædicare & dicere: Penitentiam agite, quoniam appropinquabit regnum celorum. Preterea autem iuxta mare Galileæ, uidit duos fratres, Simonem qui uocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare, erant enim pescatores, & ait illis: Venite post me, & faciam uos pescatores hominum. Illi autem statim ad eis resibus secuti sunt eum. Profectus inde, uidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedeo patre, pectorum relientes retia sua, & uocauit eos. Illi autem continuo relicta nau & patre ipsorum, secuti sunt eum. Et circuibat Iesus totam Galileam, docens in coniectibus eorum, & prædicans Euangelium regni, & sanans omnes agitudinem & omnes languorem in populo. Et ab hi opinio eius in totam Syriam, & afficerant ei omnes male habentes, uariis morbis, & cruciatisbus comprehensos, & demonia habentes, & lunaticos, & paralyticos. & sanabat eos, & sequebantur eum turbæ multæ in Galilea. Sane hæc oīa ppter prophetiam exposuit, quæ in Galilea magnum lumen fore pollicetur, & in regione Zabulon ac Nephthalim, quum tamen neutra sit Galilea gentium. Cur autem in Galilea gentium plurimum diuerterat, nimirum ut omnium gentium uocacionis exordia constitueret, etenim inde profectus, discipulos suos euocauit. Quocirca paulo post in eodem Euangelio inuenies Matthæum de Galilea uocatum fuisse, & in alio rursus Leui. Philippus autem, ut apud Ioannem legitur, de Bethsaida profectus est, ciuitate Andree & Petri: atque hæc ipsa erat Galilea. Quinetiam apud eundem Euangelistam nuptię facilię sunt in Cana Galileæ. Vbi quum Dominus admirabiliter aquam in unum cōmutauit, miraculorum ibidem initium fecit, quo tempore declarauit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli. Considera uero num hoc ipsum primum Saluatoris nostri miraculum, quod in Cana Galileæ editum est, dæ aqua in unum cōmutauit, diuinis in ipso prophetice principio ea que nunc tractatur oratio significet illis uerbis: Hoc primum bibe, cito fac regio Zabulon, & terra Nephthalim, Galilea gentium. Quod si tale miraculum nota quædam fuit arcanioris mixtura ex ea commutata, quæ ad corpus magis Miron quæ spectaret, in intelligentem ac spiritualem lætitiam spectantia ad fidem noui testamenti mixtura: uide ne hoc ipsum quoq; ad ea quæ de Galilea dicta sunt, accommodate significauerit, canens quemadmodum sub Christi adventum primi omniū iij qui Zabulon ac Nephthalim habitarent, non autem qui Iudeam & Hierusalem, potius Euangelicæ prædicationis participes fuissent. Porro hic lætitia eaufam ait fuisse, ingentis lucis illustratio nem, qui quidem aduentum in tenebris sedentes, in regione & umbra mortis sedebant. Exorto autem illis salutari lumine, ita latetabunt, ut iij qui latentur in messe, utiq; iij qui diuidunt spolia. Hæc uero ipsa re cōpleta sunt, quum

Qo 5 de

586 de Galilæa uocatis aperostolis, mirabilis opera sua & doctrinam Salvator ac Dominus noster illis palam exhibuit: et tantum autem eos coram ipso, prophetia diuinat, instar letantium in messe. Sed in qua tandem messe, nisi in ea de qua ipse dicebat: Attollite oculos uestrorum, & uidete regiones, ut aliae sunt ad messem iam nunc. His autem uebris gentium congregationem significabat. De eisdem uero dicitum est, Quæ letabuntur ut h[ic] qui diuidit spolia. Quum ergo gentium inter se regiones, & uniuersam quæ sub sole est terram Salvatoris nostri discipuli atque Evangelista diuiserent, innumerabiles feculi huius principes spolauerunt, eos uites qui prius gentibus imperabat. Atamen aliam quocq[ue] causam propter quam latitudine sunt afficiendi, commoratur, quod auferendum sit ab ipsius corporale legis iugum, iampidem ipsius

A. 15. impositum, quod ipsi, neq[ue] patres ipsorum potuerunt ferre. Ceterum non modo iugum sublatum est ab ipsis, sed etiam uirg[ine] repenteuit, quæ prius in collo ipsorum imposta erat. Declarat porro qui sunt repenteuit alibi, dicens: Populus meus exactiores vestrum spicas uestras colligunt, & repenteuit dominuantur ueobiis. Verum hi quidem à Zabulon & Nephthalim oriundi, qui ingens lumen intuitu sunt letabuntur proprie illa quæ iam ante dicta sunt. Qui uero ab ipsis repetebant, ab ijs repetetur usq[ue] ad ultimum quadram. idemq[ue] ubi omnem uestem omneq[ue] uestimentum persolverint, igne combusi fient in ipso exactionis tempore, omniaq[ue] hac passiuros est, propterea quod puerulus natus est nobis, & filius datum est nobis, ipse magni consilij angelus. At uero quibus tandem nobis, nisi qui in ipsum credidimus, & omni uidelicet Galilæa gentium, quibus magnum lumen ortum est: sed quodnam quaso, nisi ipse natus puerulus. & qui à Deo datum est filius, qui magni consilij angelus, & princeps pacis, & ius potentiam habens, & Deus fortis, & pater futuri seculi nominatus est: uerum hæc ipsa iam ante ad unum referenda esse Salvatorem Dominumq[ue] nostrum, suo tempore demonstrauimus.

De Apostolorum uocacione.
Demonstratio. IX.

Psalmo 67. uerunt principes coniuncti pfallentibus in medio adolescentularum tympanistarum. In ecclesijs benedicite Deo Domino de fontibus Israël. Illic Bentamin iunior in mentis excelsu, principes ludu duces ipsorum, principes Zebulon, principes Nephthalim. Hoc quoq[ue] in loco eos qui dicuntur principes Nephthalim, non alios esse censeo quam apostolos. Inde enim eos Salvator ac Dominus noster elegit ut à Matthæo scriptum est. Ingressum uero ad homines aduentumq[ue] Dei uebi cum corpore, dum canit scripture, sicut: Vias sunt itinera tua Deus, itinera Dei mei regis qui est in sancto. Precepit ueritas tua Deus, & cetera. Huiusce porro aduentus quum quasi precursors fuerint ueteres Dei amici prophetæ, ad psalterium & ad omnis generis spiritualia instrumenta illum in choris prædicantes, & laudibus celebantes, ante uenerunt, in medio adolescentularum tympanistarum. Vbiq[ue] enim in mediis ludorum cœtuens progrexi diuini prophetæ, Christi tan to anté denunciabant aduentum: quinetam iudem diuino spiritu afflati. Salvatoris nostri discipulos alloquebatur, dicentes: In ecclesijs benedicite Deo Psal. 67. Domino de fontibus Israël. Fontes autem Israël uebra fuerunt, quæ ipsi Israel tradita sunt. Primi enim illis credita sunt Dei oracula: unde nos quoque hauientes, Christi ecclesijs irrigare oportebit: Adolescentulas autem & tympanistrias dixit, ut eo modo animas olim uitam suam ad Moli legem dirigentes, & secundum corpus plurimum degentes significaret. Vbi dūm adolescentulas quidem uocat, earum ruidus atque imperfectius propositum notat

587 norat, dum autem tympanistrias, carundem corporalis adorationis ulum intelligi uult. De propheta lectione, quam ipse Dominus noster in conuentu ludorum exhibuit.

Demonstratio. X.

Spiritus Domini super me, propter quod unxit me. Euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, prædicare captiuos remissionem, & cœcis uisum, uocare annum Domini acceptum, et diem retributionis. Hoc quoq[ue] dicitur: quo uictum ipse Dominus noster in seipso completum esse consumat, ut solebat, quodam sabbatum die in conuentu. siquidem surgere filii predicti est liber Esaie propheta: quem quum evoluisset, legit illud quod in eo scriptum est: Spiritus Domini super me, propter quod unxit me. Euangelizare pauperibus misit me, prædicare captiuos remissionem, & cœcis uisum dimittere contractos in remissionem, uocare annum Domini acceptum. Et quan plicuisse librum, reddidisseq[ue] ministro, tum sedit & omnium oculi in conuentu erant intenti in illum. Itaque coepit ad illos dicere, quod illo die completa est scripura illa in auribus illorum. Ergo Salvator ac Dominus noster ex hac planæ scriptura uideretur longè excellentius ac melius quam illi sacerdotes, qui olim corporali unctione uingebantur, non oleo comparato, neq[ue] ab hominibus, ut alii solebant: sed diuino, hoc est, Dei patrisq[ue] sui spiritu. à quo etiam eius diuinitatis qua facta non est, compos effectus Deus ac Dominus in sacris dictis est libris. Huic propheta: quæ nunctratur similia scribit Mattheus, ubi illum pauperes Euangelice instrumentis inducit, quo tempore uidens turbas ascendit in montem: & quum sedisset, ac Matth. 10. cœllerunt ad illum discipuli sui, & aperiens os suum, docebat eos dicens: Beati pauperes, quoniam ipsorum est regnum celorum. Nā etiā illud scripsi, predictum est, q[uod] casus non paucis uisū constituerit nō solum in ihs qui oculis corporis capti erant uisum largiebatur, sed etiam ihs qui in altero genere caligabant, ut animo Deum uineri intuerentur atque agnoscerent, auctores se exhibebat. Alio qui uero etiam ihs qui ab inuisibili ac demonica potestate uincti essent, captiuos abducti ac malorum catenis impliciti, libertatem dissolitionemq[ue] eorum rerum à quibus tenebantur denunciabat, si modò ipsi quoq[ue] illius predicationis fidem adhibentes, ad illum tranquam ad redemptorem & Salvatorem accirebant, & illius preceptis obtemperabant. Ceterum, quæ ex hoc oraculo uerunt, suo tempore in ihs quæ de promissionibus tractanda sunt, exquiruntur.

De noua legi Euangeli Christi sanctione.
Demonstratio XI.

Prophetam de fratribus tuis suscitabit tibi Dominus Deus tuus sicut me, illum audiens in omnibus quæcunque postulaat à Domino Deo tuo in Chorib in die concionis dicentes: Non ultra audiemus uocem Domini Dei nostri & ignem hunc grandem non uidebis amplius, neq[ue] moriemur. Et dicit Dominus ad me: Redde omnia locuti sunt, Prophetam ex fratribus ipso sum suscitabo eis sicut te, & dabo uebum meum in os eius, et loqueretur eis se cundum quocunque præcepto illi. Et quicunque homo non audierit omnia quæcunque loqueretur prophetæ ille in nomine meo, ego uincar ex eo. Anima uertere diligenter ut nullus planè apud Hebreos Mosi similis prophetæ surrexerit, hoc est qui & legum autor, & pietatis apud homines introductor existet, nisi unus Salvator noster Christus Dei. Itaque in fine Deuteronomij mihi legitur: Non surrexit ultra prophetæ in Israël sicut Moses. Nam etiā innotuimus prophetæ post illum extiterunt, at non tamē sicut ille. Totum uero

uerò hoc ipsa Dei pollicitatio complexa est, quippe quæ unum duntaxat, nō multis, & eundem similem illi sufficiendum promittat. Significat autem & hunc legum autorem, & pietatis apud homines magistrum futurum, cuiusmodi unus Saluator ac Dominus noster Iesus Christus, nec alius præterea quispiam fuisse demonstratur, & legum autor uidelicet, & idem sui patris qui Deus est uniuersi propheta. Et Moses quidem unius duntaxat gentis dux fuit: & quæ uni illi, non autem ceteris quicquæ gentibus accommodari possent, in legibus suis sanxisse reperitur. At uero ipse Christus Dei, ubi à psal. 2. parte promissum illud accepit, Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam: iurpœ, qui non soli Iudei, sed etiam uniuersi hominum genti, nouis legum pietatisq; autor à patre constitueretur, uocatione omnium gentium, tum facilem, tum accommodatam legum disciplinam exposuit. Quum ergo ampliore, quānqua hominem deceat, autoritate leges inuenierit, diutinore etiam quānqua à Moysi præstari potuerit uitute, in toto orbe seruandas facio sanctas suas leges per suos Euangelistas descriptis, dum ita ad illos dieit: Auditis quod dictum sit antiquis, Non occides: ego autem dico uobis, ne irasci quidem temere: & quicquæ his audiuntia in publice descriptis ipsius documentis circumferuntur: quæ quidem ipse etiam Euangelista talia commendat, quod utique obstupefecerunt omnes doctrinam illius, eo quod doceret tanquam potestatem habens, non tanquam scrib ipse. Quum autem totius operis initio, quis esset Salvatoris nostri, tum in doctrina, tum in legibus sanctis modus explanauerimus, ubi quid esset Christianissimus, in medium protulimus: ac illa ipsa legentes etiam nunc remittimus. Sed diligenter quadam animaduersione res digna esse uidetur, cur ita Dominus prophetæ illis se suscitaturum possit. Quoniam igitur Moysi ipse Dominus iusterit uniuersum populum triduo expiare, ut simul & spectatores illi & auditores diuinæ aduentus efficerentur: illi autem infirmiores ad gratiam Dei exiliebant, ut propterea quum iam & inueniri & audire inciperent, eam rem ipsi recusauerint, dicentes ad Mose: Tu loquere ad nos, neque loquatur ad nos Deus, memoria: merito ab eam rem suscipit quidem illorum pietatem acreuerentur Dominus, idem uero ait: Recte omnia quæcunque locuti sunt. Prophetam excitabo illis de medio fratrum suorum fleure. Sic ergo causa quoque docuit, cur tanquam prophetæ fuerit uenturus ad homines. Ea uero fuit hominum imbecillitas, & præstantioris usus recusatio. Habes igitur causam, cur prophetæ illi qui uenturus canebatur, homo esset futurus. Merito igitur expectantes illum iudei, Ioannem Baptistam interrogabant, ac dicebant: ipse prophetæ es tu? & respondit, non. Verum quum loānes, uero fatetur, non se prophetam esse negavit: erat enim. sed illum esse prophetam duntaxat, quem Moses uenturum prædictisset. Quod uero ante illum prophetam misserit, planissime demonstrauit. Cæterum, quoniam prophetica oratio unis ijs quia ad circumcisione pertinent, sufficiendum esse prophetam canebat, merito Saluator ac Dominus noster, utpote qui ipse esset illi antea denunciatus. Non ueni, inquit, nisi ad uites quæ perierunt domus Israel. Apostolos autem suos monebat, dicens: In uiam gentium ne abierritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne intraveritis. Ita uero potius ad uites quæ perierunt domus Israel. Vbi plane ostendit, se primo loco ad illos esse missum, sicut etiam ab ipsa prophetia dictum fuerat. Sed quum talis gratia iudei priuam non accepissent, eodem alibi redarguit, dicens: Eo quod ueni, & non mihi offerenda fuisti homo: uocavi, & non fuit qui audiret. Deinde ad illos ait: Auferetur a uobis regnum Dei, & dabitur genti ferenti fructus suos. Suis uero discipulis post illorum refectione imperat: ite, & docete oēs gentes in nomine meo.

Sic

Math. 5. Math. 7. Math. 10. Gratia Euani.

1. Patr. 2. 2. Esa. 6. 6. terem. 2. 3. Berech.

Die igitur nōs quidem gentes, antea denunciatum illum & à patre missum proprie tam tanquam cum quī omnibus hominibus & legum & pietatis, erga Deum uniusq; autor existerit, per salutarem ipsius, Euangelicamq; doctrinam agnouimus, & siue ipsius, quem in hoc alia quoque prophetia completa sit, quæ ait: Constitue Domine legislatorem apud eos, agnoscant gentes quod homines sunt, Iudei uero contra qui illum quem sua ipsorum oracula uenturum predicebant, non siue perunt, idoneum dedere suppli- cium, sicut prophetia diuina significauerat, quum dixit: Et quicunque ho- mo non audierit omnia quæcunque loqueretur prophetæ ille in nomine meo, egoulescer ex eo. Vltus igitur est de populo illo omnem sanguinem efflu- sum in terram à sanguine Abel, usque ad sanguinem Zacharia, & ad extre- mum ipsius Christi, cuius sanguinem quum super le & super filios expopo- scerent, in hunc usq; diem eius sceleris, quod audacissime perpetrarunt, sup- plicum pendunt.

De ambulatione Christi in mari. Demonstratio XI.

Qui dicitur: & non oritur: & astra quasi signo impresso claudit: qui ex lob. 9. tendit celum solus, qui ambulat in mari sicut in solo. Hac item uni Salua- toris Domino nostro, tanquam Dei uero, & rerum omnium opifici, ac- comodati possunt. Solus enim ex omnibus qui unquam fuerint, quo tem- pore homo factus esset, & corpore & figura hominis assumpta, in superficie mari ambulasse dicitur, quum suos discipulos compulit ascendere in na- vicularum, & procedere ipsum trans fretum, donec ipse dimitteret tur- bas, & demissis turbis, ascendit in montem, ut solus oraret. Vespere au- tem facto, solus erat ibi. Nauclea autem iam erat in medio mari. Viden- tes autem eum supra mare turbati sunt, dicentes quod phantasma esset, & pre timore clamauerunt. Statim uero locutus est eis, dicens: Confidite, ego sum, nolite timere. Nam aliqui fieri non poterit, ut Deo conuenientem theologiam comprehendere videatur oraculum, si quis illud de fu- premo Deo & patre uniuersi intelligat. Quid enim uenerationis aut di- gni tatis habeat, si Deus uniuersi ambulare in mari dicatur: cuiusmodi au- tem ambulatio in mari intelligetur illius, qui omnia cōplectitur, ac cœlum terramq; compleat, & propemodum dicit: Cœlum mihi sedes, terra autem scabelum pedum meorum: item. Cœlum & terram ego impleo, dicit Domi- nus: Saluator autem ac Dominus noster, quum seipsum euacauerit, & for- man feru accepiterit, & habitu inuentus sit ut homo, dum signum eius quæ multos latebat diuinæ virtutis sua uidendum suis præbet discipulis, super marinos fluctus incessus, & tempestatem, uentosq; cohibuisse, publice scri- ptura testimoniò dicitur est, quo tempore ij quæ talia intuebantur, obstu- pefecerant dicentes: Quis est hic, cui uenti mareq; obtemperant? Fuerit uero hoc etiam alterius cuiusdam, quod intelligitur, uastioris mari signum, in quo draco quidam esse dicitur factus, ut in eum illudant angeli Dei: super quoniam mari Saluator ac Dominus noster inambulans caput illuc consti- tui draconis, reliquo tamen que illo inferiorum draconum dicitur contriuiisse, iuxta illud: Tu construisti capita draconum super aquam, tu confregisti ca- pur draconis: plane alterius quod intelligitur mari, de quo idem rufus in psalmo ait: Deueni in profunda mari. Et ad lob de seipso differens: Venisti, inquit, ad fontem mari: in uelutq; abyssi deambulasti: aperiuntur uero ti- bi timore portæ mortis: & ianitores inferorum uidentes te expauerunt: me- ritò igitur etiam in ea quæ ad uos pertinet uita, dum ipsum mare ingreditur, & uentos tempestatemq; increpat: rerum in arcans positarum signa inte- rim obiit, ac peragit.

Esa. 3:5. Conualecite manus remissa, & genua dissoluta, consolamini pusillani-
» mes intellectu, fortes effete, & nolite timere. Ecce Deus noster iudicium red-
dit, & reddet. Ipse ueniet, & saluos faciet nos. Tunc aperient oculi caco-
rum, & aures surdorum audient, tunc falset ficut cernus claudus, & plana e-
rit lingua mutorum. Harum igitur rerumuenta in Euangelij habes, nunc
quidem dum ad ipsum Saluatorem ac Dominum nostrum, paralyticum af-
ferunt in lecto domum, quem pristina sanitati uno suo uerbo restituit: nū
uerò dum innumerabiles cæci & dæmonia habentes, nec non uarijs agri-
dinibus & languoribus affecti, salutaris illius uirtutis beneficio ab omni-
bus morbis liberantur. Præterea etiam nunc in ihs quæ in toto orbe terra-
rum ostendit, dum innumerabiles multitudines uarijs malitia generibus
implicatas, et ignoratione supremi Dei refertas animas habentes, admirabili-
ter & supra omnem rationem doctrinæ sua medicamentis curat & sanat: &
tamen quod etiam in his Deus appellebit suo tempore, tanquam qui ita f-
iciat, tampridè à nobis, ubi de diuinitate eius testimonium protulimus, demo-
stratum est. Et sane si unquam alias, nunc maxime conuenient Deum illum
confiteri, quando & diuina & re uera Deum complexæ uirtutis iam plane
opera edidit. Siquidem unius Dei, nec alterius præterea cuiuspiam munus
fuerit, corroborare dissolutos, uita reddere mortuos, præbere falutem ægo-
tantibus, cæcorum aperire oculos, auresq; item sanare surdorum, & erigere
claudos, & linguam impeditam habentibus facultatem loquendi restituere
quæ omnia Saluator ac Dominus noster Iesus Christus admirabiliter præst-
tit, tanquam is qui uetus sit Deus: & hæc omnia multorum testimonio, qui
illum in toto orbe prædicarunt, fidem accepérunt, quorum testimonij & sim-
plicitatem & ueritatem exploratio per tormenta confirmat, & usque ad
mortem certandi perseverantia, quam in conspectu & regum & principum
& præsidum & uniuersarum gentium præstiterunt, dum eorum quæ abi-
pliis prædicabantur, ueritati fidem sic faciunt. Porro autem ad hos & ipsos
Euangelistas eius & apostolus, spiritum arbitror in clamare propheticum,
ea quæ deinceps sequuntur, ab illo loco, Conualecite manus remissa, & ge-
nua dissoluta. Nam quotidiani hi & manibus & uiruis quæ ad agendum per-
tinent, & plantis ipsis etiçessi, ex longo adorationis secundum Mosaicam
legem circuitu clangerant, solutiōesq; euaserant, idcirco excitans illos ad
Euangelicam uitam institutionem, Conualecite, inquit, manus remissa, &
genua dissoluta: ad alacritatem uidelicet Euangelici cursus. Confirmant
etiam ad exhortandos, concitandosq; alios, ut euangelicam salutem ample-
ctantur: uos, inquit, qui prius eratis pusillo animo. Nec illius uos capiati-
mor eorum qui extrinsecus Euangelica prædicta relinserunt uerum contra hos quoq; robur accipite, & ne timete: Deus enim est, & Dei uerbum,
non autem quipiam Moli similis. Ac ne ullus quidem prophetarum huic
est comparandus, qui non solum miracula insuflata edere confuerit, uerum
etiam uobisipsis omnis fortitudinis & constantias autor exsistit. Argumen-
tum vero certissimum fuerit diuina eius, quem prophetæ uenturum nun-
ciarunt Saluatoris nostri uirtutis, per quam re uera & claudos & cæcos, & le-
pros infectos, & membris dissolutos, uerbo, ut scriptura quæ de illi extant
fidem faciunt, aliquando sanauerit, ea quæ etiam nunc efficaciam exiliis
diuinitate in toto, qui ab hominibus incolitur orbe, ostendit uirtus, per
quam rebus ipsis & factis, qualis tunc quoque fuerit ihs qui intuei possunt,
ostenditur, quando in tam multis annos post illa quæ scripta sunt durat inui-
tus, & re uera Dei uerbum esse, quod ab ipso denunciatum est, demonstratur,
utpote

utpote quod omnes iama uicerit quicunq; ab initio in huic usq; diem doctri-
nam ipsius oppugnare conati sint: & ex uniuerso orbe innumerabiles con-
uentus ad seipsum alsiudè trahat, & ab omni peccato, omnibusq; animi &
perturbationibus & morbis eos quia ad se acceſſerint, liberet, & ad religio-
nam, piamq; doctrinam omne & Gracorum & Barbarorum genus inuitet,
innumerabilesq; ad unius, ueritatis Dei cognitionem, & sanum ac moder-
atum uiuendi institutum adducat. Quemadmodum uidelicet eum deceat,
qui supremi Dei cultum profiteatur. Quinetiam hic idem Deus noster, tan-
quās quis sit Dei uerbum, iudicium, inquit, reddit & reddet: ipse ueniet, & fer-
uabit nos. Nam, ut est in Pſalmo, qui ait, Deus iudicium tuum regi da: utq;
eli in doctrina Euangelica, in qua illud dictum est, Pater non iudicat quem-
quam, sed omne iudicium dedit filio, accepta a patre iudicadi potestate: dum
iusti iudicat, populo quidem ad circumlocutionem spectanti, pro ihs quæ & in
seipsum & in prophetas suos ausi sunt, meritum, conuenientē supplicium
designauit. Omnes autem omnino, qui ad ipsum acceſſerunt homines, ex e-
quo, ut iustum est, conseruauit, quorum uicq; & aures & oculos mentis ape-
riri. Quocirca tempus illius aduertens, tempus retributionis diuinum vocat Tempus re-
oraculum, quod in alijs item sic ait, Vocate annum Domini acceptum, & tribuonis
diem retributionis. Porro hoc fuit retributionis tempus, in quo omnis fan-
guinis effusii, à sanguine Abel, usq; ad sanguinem Zacharia, & ipsum precio
suum sanguinem lelu, ultio sumpta est, & supplicium de illorum natione, qui
in illum peccauerunt: uifq; adeo, ut ex illo extremum interitum, extremamq;
uafationem pertulerint. Et quod quidem ad illos pertinet iudicium, ta-
tem contra illos retributionem molitus est, ex quo prophetia licet ait: Ecce
Deus noster iudicium reddit, & reddet. Quod uero ad illos spectat qui fer-
uuntur in sequentibus indicatur, illis uerbis: ipse ueniet, & seruabit nos.
tunc aperient oculi cæcorum, & aures surdorum audient, & quæ sequun-
tur. Hoc uero salutare iudicium à Christo esse proferendum, alia quoq; pro-
phetia denuncia, que sic ait: Ecce puer meus, suscipiat eum: electus meus,
suscepit eum anima mea, iudicium gentibus proferet. Proinde etiam de uer-
bo noui testamenti dictum est: De Sion exhibit lex, & uerbum Domini de Hi-
erusalem, & iudicabit inter gentes. Diuino enim iudicio, rationibusq; nobis
occulti atque ineffabilibus ea quæ ad uocationem pertinent eorum qui ad
ipsum conuentur, administrare illum pareat. Quinetiam dum nos diu-
num docet iudicium, dumq; ut omnia cum iudicio faciamus instituit, iudicium
genibus dicitur prolaturus.

De signis & prodigijs que edidit. Demonstratio XIV.

Tunc manifesti erunt qui signant & claudunt legem, ne discant. Et di-
cet: Expectabitis Deum, qui auerterit faciem suam à domo Iacob, & confidens «
ero in ipso. Ecce ego & pueri, quos mihi dedit Deus. Ererunt signa & prodi-
gia in Israël a Domino Sabaoth, qui habitat in monte Sion. Et si dixerint ad «
uos, Quartæ pythonas, & eos qui de terra uoces edunt, qui inania loquun-
tur, qui de uentre uoces emittunt, Non gens ad Deum suum? quid exqui-
runt, uiuentibus à mortuis? legem enim in auxiliu dedit. Paulus qui, «
dicit Epistola ad Hebraeos, citans huius loci uerba illa: Ecce ego & pueri, «
quos dedit mihi Deus, exequitur explanationem de Christo, dicens: Quia
ergo pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter participa-
uit eisdem, ut per mortem destruueret eum, qui habebat imperium mortis.
Pueros autem suos hoc in loco Apostolus nominat per quos Dominum pueri Apo-
sabaoth qui habitat in monte Sion, signa et prodigi in domo Israel editi, foli-
indicat, eosdemq; fore manifestos, dum more nostro uultus Christi anni-
lo imprellos & lignatos gerent, monebunturque ne amplius Moli legem
discant

discant: quippe quae amplius non confitstat, eo quod quae vocatur domus Iacob, à Deo relata sit. Quum uero obscurius apud Septuaginta dictum sit illud: Tunc manifesti erunt qui signant & claudunt legem ne discant. Et dicit: Expectabo Deum qui auerterit faciem suam à domo Iacob, & confidens ero in eo. Planius idem reddit Symmachus his verbis: Liga testimonii, signa legem in ordinationibus meis. Et expectabo Dominum qui abcondit faciem suam à domo Iacob, & expectabo ipsum. Aquila uero etiam ipse in hunc modum convertit: Illiga testimonium, signa legem in docibilibus meis, & astutum Deum qui abcondit faciem suam à domo Iacob, & expectabo ipsum. Hæc igitur facere Saluatoris nostri discipuli docentur. Postquam deinceps subiungit: Ecce ego & pueri quos dedit mihi Deus. Et erunt signa et portenta in Israël a Domino Sabaoth, qui habitat in monte Sion. Porro Dominus Sabaoth, ipsum Dei uerbum, postquam habitauit in eo homine, quem assunxit, & in monte Sion ueratus est, signa & portenta edidit: uero sibi discipulis, & omnibus quicunque ante simulacris addicti, in fidem ipsius uenissent, præcepit, ne amplius superstitionis errore ullo modo timeret: uerum potius, quamvis ipsos agitarent, aut etiam cogerent, qui apud gentes colebant simulacra: quætere pythones & oracula dæmonum, tanquam admirabilia, & nullis partibus inferioria diuinorum Deorum amicorum hominum, propheticō ritu attamen ipsi illis responderent ac dicerent. Quid interrogant de uiuentibus mortuis: legem enim in auxilium dedit. & quæ deinceps sequuntur. Eos enim qui flem & legem, & salutaris præcepta ad propria ipsorum uitæ opem atq[ue] medelam accepint, oracula quæ dæmonicis fraudibus nixa respondeant, curiosius inquirent, superuacuum inanæ fuerit.

De non enunciando aut indicando, dum miracula ederet
Christus. Demonstratio XV.

Esa. 42. Iacob puer meus, suscipiam eum: Israël electus meus, assumptus eum anima mea: iudicium gentibus proferet. Non clamabit, nec remittet eum auctoritate foris vox eius, calamum contritum non franget, & lumen fumigans non extinguet: sed in ueritate proferet iudicium. Relplendebit, & non con qualabitur, donec ponat in terra iudicium, & in nomine eius gentes sperabunt. Sic dicit Dominus Deus qui fecit cœlum, & intendit illud: qui firmavit terram, & ea quæ sunt in ipsa: quiq[ue] dat flatum populo, qui est in ea, & sp[iritu] ritum calcantibus cum Ego Dominus Deus tuus uocauī in iustitia, & apprehendam manum tuam, & corroborabo te, & dedi te in testamentum generis, in lumen gentium, ut aperies oculos cœrorum, & educeres ex uinculis illigatos, & de domo carceris sedentes in tenebris. Atq[ue] huius loci Evangelista meminit, quo tempore Pharisei consilium coepérunt contra Saluatorem nostrum, ut eum interficerent propterea quod sabbatis agrotantes curaret. Tunc enim, inquit, Iesus intellecta aduersum se conspiratione, secessit inde, & secesserunt eum turbæ multæ, & curauit eos omnes, & præcepit eis ne manifestuimus ipsum facerent, quibus hac adiungit deinceps. Et hoc omnia, inquit, facta sunt, hoc est quod secesserit, quod declinauerit insidiatores, qd laterè studuerit, dum miracula ederet, quodq[ue] ei quos curassem præcepit, ne manifestuimus ipsum facerent, ut impleretur quod dictum est per prophetā dicentem: Ecce puer meus, in quo, complacuit: dilectus meus, quem elegit anima mea: ponam spiritum meum super eum, & iudicium gentibus nūciabit, non contendet, necq[ue] clamabit, necq[ue] audier quispiam in plateis uocem eius, arundinem qualatam non confringet, & lumen fumigans non extinguet, donec eniat in uictoriā iudicij, et in nomine eius gentes sperabunt. Animaduerte diligenter, quoniam modo Matthæus ubi dixit, Ecce puer meus quem

us quem elegi, dilectus meus in quo complacuit anima mea: necq[ue] Iacob neque Israël nominauerit, non enim dixit, Iacob puer meus, Israël electus meus, sed indefinite enunciavit, dicens, Ecce puer meus, & dilectus meus. Quo circa, quasi in Hebraico ea propheta non sit, apud ipsos quidem Septuaginta obelisco signatum est, nomen Iacob, atq[ue] Israël: apud reliquos autem interpres silentio præteritum, propterea quod ne in Hebraico quidem feratur. Proinde etiam Evangelista merito id prætermisit: quippe qui & Hebreus esset, & in propheta positione Hebraicos libros sequeretur. Ergo ne sententiam quidem si species, populo ad circumcidionem spectanti, oraculum accommodari poterit: sed uni Christo Dei, cui & ipsa evidenter, & euētus rerum fidem indubitatam facit. Vnus enim hic futurum iudicium gentibus publice denunciavit, quum seipsum tacite in uitam hominum inlinuisset, atq[ue] in terra iudicium posuerit: et non modo arundinem contritam nō confringat, sed, si fas est dicere, colligatur, quum infirmos & contritos corde exercent, fortisq[ue] reddiderit. Et quemadmodum infirmos ac debiles, & sue ipsius curationis indigentes, non despiciet, necq[ue] quos prioris uitæ p[ro]cen[ti]a fuerint condemnabat aut conterebat: si ne illos quidem qui in malis per se uerarent, aut qui prautis animi affectibus incenderent, extinguebat: aut ne ex suo proposito, suaq[ue] ipsorum libidine agerent, prohibebat: necq[ue] uero tempus unquam horum aliquem supplicio affect, quippe qui tabibus debitis pro meritis penas in tempus communis iudicij referuerat: ex quo illud dictum est. Et lumen fumigans non extinguet. Planissime autem finem suum accepit etiam illud. Et in nomine eius gentes sperabunt, in solo enim saluatoris nostri Iesu Christi nomine Christianæ g[ener]es sperauerunt: quæ etiam ex religione quam accepere, illius quasi parentis cognomine notatae sunt. Etenim quod nullus alijs nisi gentibus in lucem sit datus, iam antea dictum erat, & per eundem, ut ipsum oraculum significauerat, oculi cœrorum, eorum utiq[ue] qui quandam mente excæcati erant, aperti sunt, necq[ue] eorum modo, sed etiam qui ipsum corpus perdidissent. Atqui uinculis & catenis peccatorum in tenebris & ignorantie uera pietatis prius uerlabantur, per eundem à peccatis soluti, lumen cognitionis libertatemq[ue] apud Deum acciperi meruerunt. Tu uero ad horum exemplar quæ expolita sunt, si relatu[m] item dictiōnem exploraueris, in solo Domino Salvatoreq[ue] nostro, unumquodq[ue] eorum, quæ in illa continentur, absolute compleatum inuenies.

Deo quod iudicium populus in ipsum crediturus non

efset. Demonstratio XVII.

Esa. 6. Vidi Dominum sedentem super solio excelso & sublimi, & Seraphim stabant in circuitu eius. Deinde paululum progressus, sic ait: Et audiui uocem " Domini dicens: Quem mittam? & quis ibit ad populum hunc. Et dixit: Ecce ego adsum, mitte me. Et dixit: Vade, & dic populo huic. Audiui audieris, " & non intelligeris: & intuentes inuebimini, & non uidebitis. Crassum est " tum factum est cor populi huius, & auribus suis graueriter audierunt, & oculis suis clauserunt ne quando uideant oculis, & auribus audiant, & corde intelligent, & conuertantur, & sanem eos. Hartum quoque rerum habes eventum in Salvatore nostro, ut apud Ioannem legimus, qui ait: Quum autem tam multa signa fecerit coram eis, non crediderunt in eum, ut sermo Eliae prophetæ impleretur, quem dixit: Domine, quis credit auditiū non dñe, & brachium Domini cui reuelatum est: propterea non poterant credere, quia iterum dixit Esaias: Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, ne uideant oculis, & corde intelligent, & conuertantur, & sanem eos. Hæc dixit Esaias, quando uidit gloriam eius, & locutus est de eo. Ceteri, ut et apud Mattheum accedentes discipuli eius, dixerunt ei: Quare in parabolis

rabolis loqueris eis: qui respondens, ait illis: Vobis datum est nosse mysteria regni, illis autem non est datum: ideo in parabolis loquoreis, ut videntes non videant & audientes non audiant, ne quando conuerterantur, & faciem eos: Tunc completa est in eis prophetia Esaiae, quae dicit: Vade, & dic populo huic. Auditu audietis, & non intelligetis, & quae lequuntur. Attende vero quid sit quod Iohannes adiungit, ubi ait: Hac dixit Esaias, quando uidit gloriam eius, & locutus est de eo. Quod sane non aliter accipendum est, ac si Christum Christi gloriam prophetam in ea uisione uideret, in qua ait: Vidi Dominum Sabaoth sedentem in solito excelso & sublimi, & quae se quontur. Quis autem non admiretur oraculum, quum etiam nunc adeo evidentius intueri licet Iudaici populi aduersus Christum incredulitatem: nam olim quidem illum hominem factum, miraculaque edentem apud feintuentes animi atque intelligentiae oculis certe non poterant, neque apud ipsos ullus erat anima intelligentis intuitus, quo perficerent, quae nam esset in medijs ipsius uirtus, quae tanta & tam multa miracula efficeret. Quintam quum auribus uerba uita aeterna percipere idonei redditi essent, & uocem diuinam sapientiae audirent, auribus mentis, non audiebant, ut sic uidelicer ipsimet prophetarum manifestum finem imponerent. Adhuc autem quum dininam Christi uirtutem, per quam omne genus hominum patris superstitutionibus liberatur, sive ipsius religioni subiecit, tam clare micantem inspiciant, nequaquam uiuentis attendit, neq; animaduertunt, quemadmodum, quod negat a Moysi, neq; a posterioribus Moysi prophetis in solis ipsis obtinerit potius, hoc est, ne similacra addicerentur, neq; multorum deorum superstitioni adhaereret, ipsum hoc in cunctis gentibus, diuina Saluatoris nostri uitus, ut constitueretur, efficeret. Deinde prophetica de illo testimonia assidue uersantes, auditu quidem audiunt, sed non intelligunt: utpote quum etiam nunc prophetia, quae nunc in manibus est, contra ipsos re ipsa compleatur.

Quemadmodum super pullo sedens Hierosolyma ingressarius oracula dicatur. Demonstratio XVII.

- Zacha. 9. Gaude uehementer filia Sion, praedicta filia Hierusalem. Ecce rex tuus
 „uenit tibi iustus, & saluos faciens: ipse mansuetus, & impunitus super iumentum
 „tum & pullum adolescentem. Et perdet arcus ex Ephraim, & equum ex Hi-
 „erusalem, & peribit arcus bellicos, & abundantia pacis ex gentibus. Et pri-
 „cipiatum obtinebit a mari usque ad mare, & a fluminibus per expunctiones terra. Quum hac post redditum de Babilone, nouissimis prophetarum tem-
 poribus Zacharias cecinerit, nullus post eius prophetias tempus rex apud Iudeos sive memoratur, qualem haec prophetia describit, nisi unus dun-
 xat Saluator ac Dominus noster Iesus, Christus Dei, cuius tempore hoc quo-
 que uaticinium suum finem est consecutum, quum ad fuos discipulos uer-
 ba illa dixit: Ite in uicuum qui contra uos est, & inuenietis afinam & pullum
 alligatum. Soluite illum, & adducite. Et si quis uobis dixerit, Quid facis?
 dicens illi, Dominus his indiget. & abeuntes illi fecerunt ut praecepérat illis
 Iesus. Et ea quidem quae uel ad oraculum, uel ad oraculum euentum pertinent
 in hunc modum se habent. Sed quid tandem sibi uult haec illius in asino ue-
 catio, nisi humilem illius & obfcurum significare aduentum, cuius tempo-
 re primum ipsius accessum peregit: nam est alter item gloriolus, de quo Daniel apertus prodens quae contemplanda sunt, exponit: Aspicebam donec
 throni positi sunt, & antiquus dierum sedet. Millia millium ministrabant ei,
 & decies millies dena millia adstabant in conspectu eius. Et ecce cum nubi-
 bus coeli quasi filius hominis uenientis. Et usque ad antiquum dierum peruenit, &
 datus est principatus ei, & honor, & regnum, & omnes populi, tribus, lingue
 seruant ei. Potestas eius, potestas aeterna, quae non praeferbit, & regnum eius

eius non corrumpetur. Verum ea quidem quae ad primum aduentum pertinet. De Aduen-
 tent, qui & humilior & abiector fuit, cu[m] alijs hoc quoque argumenti signis in Chrys[ostomus] Iesu
 habent, quod mansuetus & placidus futurus dicatur, uenturusque infidens su[m] primo &
 sumendum eodem oraculo declaretur: hoc enim communis humani[us] uictus secundo.
 Argumento fuerit. Quae uero ad alterum illum & diuinatus amplius prae se
 ferentem, manifestissime indicantur per illam in nubibus coeli aduectatio-
 nem, perq[ue] illud aeternum in omnibus gentibus regnum. Nec san[ct]e ab te fu[er]e
 rit utrumque ludus proponere, rationeque ab illis postulate, quo nam pacto, si
 unum duntaxat Christi aduentus expectant, prophetias suas sibi uelint con-
 stare nam cum utramque earum, quae exposita sunt, ad Christum pertinere i-
 pli quoque fateantur, dicant quoque, & interrogantibus nobis respondeant,
 qui h[ab]ent possum ut uno eodemque tempore, sub unum eundemque aduentum,
 idem & in nubibus coeli ferant, & iumento pullorum adolescentiis infidens ue-
 hatur, longe enim haec a se inuicem distant. Quapropter si tu quoque innumer-
 abiles alias his similes de Christo prophetias collegaris, & contuleris, & ea
 rum significata diuera similitudinem, alias quidem eorum inuenies pri-
 mi illius aduentus uaticinia comprehendere, quae etiam sub eundem primi
 completa sunt: alias uero ad secundum, eundemque gloriosum, referri oportet.
 Et currit enim & equum & omnem arcum bellicum Saluatoris nostri
 diuina uirtus in priore ipsius aduentu, de illa ad corpus umbramque perti-
 nente Hierusalem, deq[ue] eo qui Ephraim vocatur populo, latenter ciecit ac
 perdidit. Quare ex illo ad hunc usque diem nusquam amplius illorum regia
 dignitas conflat, neq; eorumdem qui olim ualebat in bellis apparatus, & in
 armis uirtus. Sapienter uero in his omnem Iudaicum populum Ephraim
 nominauit, non autem Israe[li], ne ueneratione digniores calumniet appellations. Inuenies autem in alijs quoque prophetis totam gentem Ephraim
 cum multa calumnia & accusatione nominati, sicut hic quoque. Cum igitur
 post editum de Babylone non amplius itidem, ut prius, in tribus diuisus es-
 set populus, quos tandem per Ephraim merito significati intellexeris, nisi e-
 os qui ipsam Hierusalem habitarentur: quorum in bellis & in armis egregi-
 am uitatem, quae usque ad Romanam temporis uigens fuit, Saluatoris nostri
 aduentus, sicut in prophetia dictum fuerat, diuina & ineffabili uitute dele-
 uit. Proinde collectam de gentibus ecclesiasticis oraculum Euangelice instruit
 aemon, non ut simpliciter gaudeat, sed ut uehementer gaudeat: quippe
 quod illam ad id faciendum exhortetus propter Dei uerbi ad ipsam aduen-
 tum. Quam item coelestis Sion, aut etiam prioris congregations filiam uo-
 cat, propriea quod nos omnes qui ex gentibus protecti in Christum Dei
 credidimus, Christi apostolorumque eius proles & filii sumus, utpote qui de
 Iudaorum congregatione tanquam de matre orti sumus: nam etiam quod
 sequitur, in Saluatoris nostri aduentu copletum est conflat. Quis enim igno-
 rat, cuiusmodi pacem ex gentibus post aduentus illius tempora extitisse, cu-
 iusmodi nonnunquam antea fuisset: neq; enim ut prius, sic nunc ciuitates a ciui-
 tibus oppugnantur, neq; gentes cum gentibus colliduntur: neq; uero ut
 prius tempibus, sic nolitis uita hominum inquieta instabilis est: quippe
 cum negat Athienenses contra Lacedemonios ferantur, neq; Syri aduer-
 sus Phoenix, neq; Arabes in Palastinis, neq; item Aegypti aduersus fini-
 timos militiam exerceant. Sed ex illo in hunc usque diem, Deo fauente, in u-
 nus omnia coiuere: & re uera, sicut in prophetia dictum fuerat, abundan-
 tia pacis ex gentibus prodit: & unus Iesus, & ab ipso denunciatum Eu-
 angelice doctrinæ uerbum, principatum a mari usque ad mare, hoc est ab oriente
 usque ad occidentem, & a fluminibus ad expunctiones terra, sicut ea
 significauerunt, quae apud prophetam predictam sunt, accepti. quae san[ct]e Aqui-

la quoq; in hunc modum interpretatus est: Et loquetur pacem in gentibus; & potestas eius à mari usq; ad mare, & à fluminib; usq; ad fines terra. Tu uero hæc comparato cum illis quæ in Psalmo continentur, qui inscriptus est in Salomonem, que uidelicet de filio regi ex semine Salomonis oriundo dicuntur, de quo is Psalmus ita loquitur: Et dominabitur à mari usq; ad mare, & à fluminib; usq; ad fines orbis terra. Porro id est hic Psalmus eam item qua hic significatur pacem, sic futurā describit: Orientur in diebus eius iusticia, & abundantia pacis. Elaias quoq; cū his ipsi concordat, cū ait: Et conflatib; gladios suos in uomeris, & lanceas suas in falces. Et non sumeram plus gens in gentem gladium, & non discent ultrâ bellum gerere. Ceterum Michæl quoq; intuentes istem consentant ea dicentes, itemq; alios ex prophetis multis. Si uero diligenter, ut alia dixi, tempora obseruantis, facile intueri poteris, quemadmodum ab Augusti temporibus, & à Salvatoris nostræ aduentu, qui per ea tempore emicuit, cum ad unum redactum Romanorum imperium omnia obtinueret, ueteres gentium differentias, & multiplices principatus aboliti sunt, atq; ex illo in hunc modum quæ ad pacem pertinerent, cum prophetæ prædixerint, ea finem contingerere ceperint. Ceterum haecenus quidem cœpit, tempus autem ueniet, cum plenissime propheta cōplebitur, ubi gentium plenitudo ingressa illud fuerit, quod

Rom. 11. à sancto Apolo dicitur, et.

De acclamatione, Osanna filio David. Demonstratio XVIII.

Psalm. 117. Lapidem quem reprobauerunt adfiantes, hic factus est in caput anguli, li. A' Domine factum est illud, & est mirabile in oculis nostris. Hec dies quam fecit Dominus, exultemus & latemur in ea. O' Domine saluum faciam nunc. ô Domine da profectum iam nunc. Benedictus qui uenit in nomine Domini. Benediximus uobis de domo Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis. Salvatorem nostro Iesum Christum ingressus quondam in urbem Hierosolymam, quo tempore, sicut prophetæ, quā proxime ante hanc exposuimus, continet, dum a seculo infidens uehementer, fidem huic eti faciente Evangelista, uaticinum quod est apud Zachariam compleuit. Turba quæ praebant, & quæ sequebantur acclamabant, benedicentes, Osanna filio David. Benedictus qui uenit in nomine Domini. Osanna in altissimis. Quo etiam tempore cum intrasset Hierosolymam, comota est uniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic? Turba autem dicebat: Hic est propheta Iesus à Nazareth Galilææ. Quoniam igitur ex proximo Psalmo dictum est illud Osanna, quod si interpretetur, significat, Saluum faciam nunc. & Hebraicus contextus, Anna Adonai osanna, habet; nec non illud, Benedictus qui uenit in nomine Domini; ipsum quoq; ab eodem Psalmo est acceptum, & hoc ipsa plane ad Christum Deum referri constat, merito ad eundem reliqua quoq; eiusdem uaticinij hoc in loco retulimus. Hic enim est ille benedictus, qui ab alto prophetæ ueniens est nominatus, ubi sic ait: Adhuc medicum, & ueniens ueniet, & non tardabit; qui item uenit in nomine Dei, & patris sui, idem uero fuit etiam Deus Dominus qui illuxit nobis. Itaq; in nomine patris sui constitutus se uenisse ad ludæos, dicens: Ego ueni in nomine patris mei, & non accipitis me. Alius cum ueniret in nomine proprio, illi acciperis. Hic ipse igitur, qui illuxit nobis Deus Dominus benedictus qui uenit in nomine Domini, lapsus ille fuit quem reprobauerunt, qui quondam ante populum circumcisione signatum, per Mosiacam doctrinam adfiantes, qui item ab illis reprobatus in capite alterius anguli, collectæ utiq; de gentibus ecclesia est constitutus. Quam sanè ecclesiam non ut eam quæ ab omnibus, sed ut eam quæ ab unis prophetis oculis cernatur, admirabilem esse ait oraculum, ubi sic ait: Et est mirabile in oculis nostris. Aduetum uero eius

Ioan. 5.

eius, rursus diem nominat, quam fecit Dominus: quādoquidem ipse etiam lux fuit uera, & sol iustitia, & dies Dei, in qua uitam nobis quoq; dicere li-
ceat: Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & latemur in ea. Ceterum
cum hæc à nobis in hunc modum breuiter comprehensa sint, tempus iam
fuerit, ad eas quæ de passione illius loquuntur prophetias, transtire.

Ost exposita oracula de illius Dei ad homines accessu, qui antea nunciabatur uenturus, inuitat iam nunc tempus nos, ut de his differamus, quæ consideranda sunt in eiusdem de uita humana discessu: uideamusq; diligenter, quæ rursus ea forent, quæ illi ab initio, & à propheticis usq; temporibus euentura canerentur: ac primum ea putamus esse tractanda, quæ ad illos pertinent, qui illi mortem ac cædem machinati sunt, quæ sanè non parvæ rerum hoc loco propositarum sibi uendicant partem. Sed antequam ad id ueniamus, ea nobis firmiter tenenda sunt, quæ plerunq; diximus de dispensatione, quæ omnes illius rationes complexa est. In qua illud considerari solet, quod alia sunt quæ ad eiusdem diuinitatem, alia quæ ad assumptionem humanitatem pertinent. Alias enim induc solet tanquam & Dei uerbum, & Dei iuris, & Dei sapientia, item magni consilij angelus, magnusq; & æternus pontifex: qui ut omnia quæ cungenita sunt, & sint id quod sunt, & in eo conseruentur, dum sacro munere fungitur, patrem suum exorat. Alias autem tanquam & agnus Dei, qui tollat peccata mundi, & ouis quæ ad cædem ducatur. Hoc autem fuit ipsum humanū corpus, quod ille instar agni atque ouis, cum de nōstrō grege ueluti pontifex assump̄isset, primitijs humani generis faustè feliciterq; operatus, patri munus attulit, per quod etiam cum natura humana commercium habuit, quæ alioqui neq; Dei uerbum, neq; uim incorpoream arcet intelligentem exaudire aut percipere potuisset, neq; quicquam supra carnem aut corpus per oculos corporis intueri. Quacunq; igitur de illo in his quæ nunc tractamus, humilius abieciusq; dici uidebuntur, ea spectare agnum Dei, qui tollit peccatum mundi, corpusq; illud humanum meminisse oportet. Agnus ille quidem fuit, tollens peccatum mundi, ut Baptista Ioannes dicebat: Ecce, inquit, agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Agnus item ad cædem ductus, ut est in Esaiæ prophetæ oraculo, quod ita ait: Tanquam ouis ad cædem ductus est, & tanquam agnus coram tendente obmutuit. De eodem uero tanquam de agno etiam illud dictum est: Ex peccatis populi mei ductus est ad

Pp 3 mortem;

Canon, de
proprijs usq;
que in Chri-
sto nature at
tribuitur.

Isa. 53.
Iean. 1.
Christi cor-
pus compa-
ratur agno.